

DOI: <https://doi.org/10.28925/2412-0774.2026.2.6>

УДК 377.1:811'243

Наталя Дівінська

<https://orcid.org/0000-0002-6165-0133>

кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник,
методист «спеціаліст вищої категорії», відділ освітніх інновацій,
Державна установа «Науково-методичний центр вищої
та фахової передвищої освіти»,
вул. Смілянська, 11, 03151, Київ, Україна
griffnata@ukr.net

Тарас Коваленко

<https://orcid.org/0009-0008-8744-8567>

викладач іноземної мови,
ВСП «Немішаївський фаховий коледж НУБіП України»,
вул. Технікумівська, 4, 07853, Немішаєве, Україна
ktvbrand@gmail.com

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ У ЗАКЛАДАХ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

У статті досліджено стан та актуальні проблеми викладання іноземної мови за професійним спрямуванням у закладах фахової передвищої та професійної освіти України в умовах модернізації освітньої системи та посилення вимог до іношомовної професійної підготовки майбутніх фахівців. Проаналізовано нормативно-правове забезпечення іношомовної освіти, сучасні наукові підходи до формування професійно орієнтованої іношомовної компетентності. Висвітлено результати першого етапу Пілотного проєкту з вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням здобувачами в закладах фахової передвищої та професійної (професійно-технічної) освіти, реалізованого Державною службою якості освіти України спільно з Державною установою «Науково-методичний центр вищої та фахової передвищої освіти». Доведено наявність розбіжностей між оцінкою викладачів та самооцінкою здобувачів освіти щодо рівня їхньої іношомовної підготовки, а також виявлено низку системних проблем, пов'язаних із ресурсним забезпеченням освітнього процесу, використанням цифрових технологій і засобів штучного інтелекту, організацією навчання та інтеграцією курсу іноземної мови за професійним спрямуванням із фаховими дисциплінами. Визначено основні тенденції розвитку іношомовної підготовки здобувачів фахової передвищої та професійної освіти, зокрема зростання ролі цифрових інструментів, необхідність оновлення навчально-методичного забезпечення, посилення практичної спрямованості навчання та розширення співпраці зі стейкхолдерами. Окреслено перспективи подальших досліджень, які полягають у розробленні та апробації моделей інтеграції іноземної мови за професійним спрямуванням із фаховими дисциплінами, вивченні ефективності використання технологій штучного інтелекту у формуванні професійно орієнтованої іношомовної компетентності, а також у розробленні сучасного навчально-методичного забезпечення, адаптованого до потреб різних галузей професійної підготовки здобувачів закладів фахової передвищої та професійної освіти.

Ключові слова: іноземна мова за професійним спрямуванням, іншомовна компетентність, професійна (професійно-технічна) освіта, професійна підготовка, стейкхолдери, фахова передвища освіта, цифрові технології, штучний інтелект, якість освіти.

ВСТУП

У сучасних умовах глобалізації та інтеграції України до європейського освітнього простору володіння іноземною мовою стає необхідною складовою професійної підготовки майбутніх фахівців. Особливого значення набуває викладання іноземної мови за професійним спрямуванням, адже воно забезпечує формування компетентностей, потрібних для ефективної комунікації у сфері міжнародного співробітництва, економіки та бізнесу.

Заклади фахової передвищої та професійної (професійно-технічної) освіти стикаються з низкою проблем у цьому процесі, особливо пов'язаних з недостатньою методичною базою та обмеженням ресурсів, які б враховували специфіку різних спеціальностей. Водночас саме ці заклади відіграють ключову роль у формуванні конкурентоспроможного спеціаліста, здатного адаптуватися до викликів сучасного ринку праці.

Актуальність дослідження посилюється прийняттям низки сучасних нормативно-правових актів, що регулюють питання іншомовної підготовки та використання англійської мови в Україні. Одним із ключових документів є Закон України «Про застосування англійської мови в Україні» (2024), метою якого є забезпечення функціонування англійської мови як однієї з мов міжнародного спілкування на всій території держави в публічних сферах суспільного життя. Прийняття цього закону відображає стратегічний курс України на інтеграцію до європейського та світового освітнього й професійного простору, підвищення рівня мовної компетентності громадян, а також розширення можливостей їхньої академічної та професійної мобільності. У цьому контексті особливого значення набуває модернізація системи іншомовної освіти, зокрема в закладах фахової передвищої та вищої освіти, де англійська мова розглядається як інструмент професійної комунікації та доступу до міжнародних знань і практик (Закон України «Про застосування англійської мови в Україні», 2024).

На необхідності посилення іншомовної підготовки майбутніх фахівців на рівні вищої освіти наголошують затверджені наказом Міністерства освіти і науки України від 25 липня 2023 року № 898 «Методичні рекомендації щодо забезпечення якісного вивчення, викладання та використання англійської мови у закладах вищої освіти України». Зокрема, документ передбачає доцільність визначення рівня готовності студентів першого року навчання до опанування англійської мови за професійним спрямуванням на рівні не нижче B1+, що має забезпечити ефективне формування іншомовної професійної та академічної компетентностей. Крім того, рекомендації містять низку положень, спрямованих на підвищення якості викладання англійської мови та створення умов для її успішного використання в освітньому процесі. Про це свідчать, зокрема, положення розділів I та III, які містять рекомендації для керівників закладів вищої освіти щодо забезпечення належних організаційних, кадрових і методичних умов для викладання англійської мови за професійним спрямуванням та англійської мови для академічних цілей (Методичні рекомендації щодо забезпечення якісного вивчення, викладання та використання англійської мови у закладах вищої освіти України, 2023).

У Стратегічному плані діяльності Міністерства освіти і науки України до 2027 року (2024), зокрема в межах стратегічної цілі 4.2, визначено завдання, пов'язані з моніторингом та регулярним переглядом державних стандартів професійної (професійно-технічної) освіти за окремими професіями, а також стандартів фахової передвищої освіти, що ґрунтуються на компетентнісному підході та враховують їхню гармонізацію з професійними стандартами. Окремо пункт 4.2.1.5 передбачає впровадження або оновлення обов'язкового багаторівневого курсу англійської мови професійного спрямування для здобувачів

професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти, що спрямовано на підвищення рівня іншомовної підготовки майбутніх фахівців відповідно до сучасних освітніх і професійних вимог (Стратегічний план діяльності Міністерства освіти і науки України до 2027 року, 2024).

Викладене вище стало підґрунтям для започаткування Державною службою якості освіти України спільно з Державною установою «Науково-методичний центр вищої та фахової передвищої освіти» Пілотного проекту з вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням здобувачами фахової передвищої освіти в закладах фахової передвищої та професійної (професійно-технічної) освіти (далі – Пілотний проект), реалізацію якого розпочато у грудні 2025 р. і продовжено до 2027 р. (Пілотний проект, 2026).

Отже, **мета статті** полягає у дослідженні стану та якості викладання іноземної мови за професійним спрямуванням у закладах фахової передвищої та професійної освіти на основі аналізу освітнього процесу, результатів анкетування педагогічних працівників і здобувачів освіти, проведеного у межах першого етапу Пілотного проекту; виявленні основних тенденцій, проблемних аспектів та шляхів удосконалення іншомовної професійної підготовки здобувачів освіти для окреслення перспектив подальшого дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Слід зазначити, що проблема якості викладання іноземної мови в закладах освіти не нова, і значна частина досліджень стосується актуальності та ефективності використання методів інтерактивного навчання, застосування цифрових технологій під час викладання, різних методичних аспектів навчання тощо, проте професійні аспекти викладання і навчання саме іноземної мови за професійним спрямуванням у закладах освіти продовжують сьогодні турбувати викладачів, методистів та дослідників (Лінгвістичні та методологічні аспекти викладання іноземних мов професійного спрямування, 2024).

Так, методичні аспекти, проблеми і особливості викладання іноземної мови професійного спрямування для студентів немовних спеціальностей досліджують Г. Герасимчук, О. Ковальчук, О. Мельничук (2024). Дослідники виокремлюють низку характерних особливостей курсу «Іноземна мова за професійним спрямуванням», серед яких використання автентичних матеріалів, чітке цілепокладання та орієнтація на самостійне навчання. Науковці наголошують, що ефективно застосування автентичних матеріалів є доцільним насамперед для здобувачів освіти, які володіють іноземною мовою на середньому та просунутому рівнях (Intermediate, Upper-Intermediate). Особливої значущості такі матеріали набувають під час організації самостійної, дослідницької та пошукової діяльності, коли студенти працюють із різноманітними джерелами інформації, зокрема ресурсами мережі «Інтернет». Використання автентичних текстів, відеоматеріалів, професійної документації та галузевих онлайн-ресурсів сприяє формуванню не лише мовної, а й професійної комунікативної компетентності, наближаючи освітній процес до реальних умов майбутньої професійної діяльності (Герасимчук, Ковальчук, Мельничук, 2024).

У контексті нашого дослідження цікавими є наукові пошуки щодо психолого-педагогічних умов розвитку іншомовної комунікативної компетентності здобувачів освіти і факторів, які можуть впливати на уміння використовувати мовленнєві засоби під час спілкування іноземною мовою професійного спрямування. Лінгвісти вказують на те, що важливо розмежовувати використання англійської мови в повсякденному соціальному спілкуванні та в академічному чи професійному середовищі, оскільки кожна із цих сфер характеризується власними мовними нормами, стилістичними особливостями та комунікативними цілями. Здобувач освіти може бути здатним підтримувати розмову на теми, що становлять для нього інтерес, і формулювати змістовні запитання, однак не завжди усвідомлювати доречність обраного мовного реєстру, лексичних засобів або комунікативних стратегій у конкретній ситуації. Такі труднощі нерідко призводять до виникнення психологічного дискомфорту, невпевненості у власних мовленнєвих можливостях та підвищення рівня емоційної напруги, що може негативно позначатися на ефективності

іншомовної комунікації. У світлі наведеного особливого значення набувають психолінгвістичні аспекти навчання іноземної мови, спрямовані на вивчення механізмів породження та сприйняття мовлення, подолання мовних і психологічних бар'єрів, а також розвиток комунікативної впевненості здобувачів освіти (Дубова, 2026; Durdas et al., 2024).

Проблемі вивчення іноземної мови професійного спрямування як критично важливого складника підготовки сучасних фахівців, зокрема у сфері інформаційних технологій присвячена низька наукових праць. Зокрема, І. Куліш та Г. Королук (2019) наголошують, що в умовах глобалізації вимоги ринку праці до випускників закладів вищої освіти суттєво змінилися, а саме: традиційні академічні знання поступаються місцем практичним навичкам ХХІ ст. Сюди відносять критичне мислення, цифрову грамотність, здатність розв'язувати комплексні проблеми та адаптивність. При цьому володіння професійною англійською мовою займає одну з провідних позицій серед очікувань роботодавців. Статистичний аналіз міжнародних ринків праці, наведений авторами, доводить, що 79% роботодавців шукають кандидатів з вільним рівнем володіння мовою, проте реальний відсоток фахівців, здатних ефективно комунікувати на робочому місці, становить лише 7%. В Україні ситуація ускладнюється дефіцитом кадрів в ІТ-галузі, де тільки чверть випускників відповідає реальним вимогам компаній. Для розв'язання цієї проблеми автори пропонують впроваджувати професійно орієнтоване навчання, яке базується на інтеграції мовної підготовки та профільного контенту. Це означає одночасне опанування мови та спеціальних дисциплін, де лінгвістична форма та послідовність викладання повністю зумовлюються професійним змістом (Куліш, Королук, 2019).

Важливими є дослідження факторів, що впливають на мотивацію здобувачів освіти до вивчення іноземної мови (Vysotska et al., 2025; Al-khresheh et al., 2026). У контексті нашого дослідження певний інтерес становлять наукові розвідки, що акцентують роль особистості викладача і його педагогічної майстерності у викладанні іноземних мов для підвищення мотивації учнів (Solhi, et al., 2026; Wang, 2026; Zhang, Wang, 2026).

Серед наукових досліджень закордонних авторів все частіше зустрічаються праці, присвячені проблемам використання мобільних додатків для вивчення іноземних мов і їхній ефективності в розвитку мовних компетентностей користувачів. Особлива увага приділяється чинникам, які впливають на результативність такого навчання. Доведено, що мобільні технології суттєво змінили підходи до вивчення мов, зробивши навчання доступним у будь-який час і в будь-якому місці, а використання застосунків позитивно впливає на розвиток мовних навичок, зокрема словникового запасу, граматики, аудіювання та говоріння. Студенти, які користуються мобільними додатками, зазвичай демонструють вищий рівень володіння іноземною мовою та більшу мотивацію до навчання порівняно з тими, хто їх не використовує. Важливим чинником є мотивація користувача, чим вища зацікавленість у навчанні, тим кращих результатів він досягає. Дослідники вказують, що найбільшу користь від мовних застосунків отримують здобувачі освіти з початковим або середнім рівнем володіння іноземною мовою, а інтеграція таких сучасних технологій, як обробка природної мови, розпізнавання мовлення та доповнена реальність (AR), значно підвищує ефективність навчання (Ameri, 2020; Fernández et al., 2023).

Отже, проведений аналіз демонструє та доводить, що представлені наукові праці переважно стосуються різних аспектів викладання іноземної мови за професійним спрямуванням у закладах вищої освіти, через що залишається актуальним необхідність пошуку ефективних методичних підходів, які б відповідали професійним потребам здобувачів фахової передвищої освіти, чим і обґрунтовано вибір обраної теми дослідження.

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

Для досягнення поставленої мети було використано комплекс загальнонаукових методів дослідження. Зокрема, застосовано теоретичні (системний, концептуально-порівняльний та контент-аналіз наукових і нормативних джерел), що дало змогу опрацювати

науково-методичну літературу з проблеми викладання іноземної мови за професійним спрямуванням, проаналізувати нормативно-правове забезпечення та сучасні підходи до формування іншомовної професійної компетентності здобувачів освіти. До емпіричних методів належать анкетування, опитування, спостереження, аналіз та узагальнення отриманих даних, що дозволило виявити актуальні проблеми та визначити перспективні напрями вдосконалення процесу викладання іноземної мови в закладах фахової передвищої та професійної (професійно-технічної) освіти.

Як і було зазначено вище, у грудні 2025 року Державною установою «Науково-методичний центр вищої та фахової передвищої освіти» спільно з Державною службою якості освіти України розпочато моніторингове дослідження щодо вивчення стану якості вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням у закладах фахової передвищої та професійної освіти.

Перший етап Пілотного проєкту реалізовувався через анкетування викладачів та здобувачів закладів фахової передвищої та професійної (професійно-технічної) освіти шляхом стандартизованого опитування, яке охопило 680 закладів фахової передвищої освіти та 105 закладів професійної (професійно-технічної) освіти немовного спрямування. Загальна кількість опитаних – 588 викладачів іноземних мов та 12 670 здобувачів ступеня фахового молодшого бакалавра.

Розроблене анкетування представляло добровільне, конфіденційне опитування із використанням стандартизованої онлайн-форми на базі Google Forms та містило блоки закритих питань (для кількісного аналізу), шкали оцінювання (для визначення рівня задоволеності та мотивації до навчання) та відкриті питання (для збору пропозицій щодо покращення та оновлення змісту курсу іноземної мови за професійним спрямуванням).

Запроваджена анкета для викладачів складалася із 7 блоків, які містили інформацію про стаж роботи, зміст курсу, рівень підготовки здобувачів освіти на думку викладачів, результати навчання, методи та ресурси викладання, а також питання, що стосуються співпраці зі стейкхолдерами й підвищення кваліфікації.

Анкета для здобувачів освіти містила 5 блоків запитань щодо спеціальності та курсу навчання, рівня мовної підготовки, оцінки наявних навчальних ресурсів і методів викладання, пріоритетних форм занять, мотивації та труднощів у вивченні іноземної мови.

Під час аналізу результатів оцінювалися рівень мотивації, практична релевантність змісту навчання, основні бар'єри у вивченні мови та ефективність застосовуваних методів. Також враховувалися професійний стаж викладачів, досвід роботи зі здобувачами різних рівнів володіння мовою та їхня готовність брати участь у розробленні тестових завдань для подальшого моніторингу знань здобувачів освіти з англійської мови за професійним спрямуванням і навчально-методичних матеріалів з навчання іноземної мови за спеціальностями.

Слід вказати, що вибірка респондентів чітко зорієнтована на досвідчену педагогічну аудиторію (понад 80 % опитаних мають стаж роботи більш ніж 10 років). Це свідчить про високий рівень професійної експертизи учасників дослідження та дозволяє розглядати отримані результати як такі, що відображають позицію практиків з глибоким досвідом роботи в освіті. Переважна частина викладачів мають філологічну освіту, а саме є викладачами однієї або двох іноземних мов та зарубіжної літератури, але є викладачі (15 осіб), які мають дипломи вчителів української мови і літератури та англійської мови – 10 осіб (Рисунок 1).

Рисунок 1. Викладацький стаж респондентів

Джерело: Аналітичні матеріали про результати анкетування, 2026.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Опитування показало, що і серед викладачів, і серед здобувачів домінує саме англійська: її викладають 96,3% опитаних педагогів, а вивчають 98,2% здобувачів. Інші мови присутні епізодично, тому багатомовність у системі поки що реалізована обмежено. До прикладу, латинська викладається переважно в закладах медичного спрямування, зокрема в Шепетівському медичному фаховому коледжі, Мирогощанському аграрному фаховому коледжі, Олександрійському медичному фаховому коледжі, КЗ «Ніжинський фаховий медичний коледж» Чернігівської обласної ради, Дніпровському базовому медичному коледжі та в інших. Це означає, що аналіз якості курсу іноземної мови за професійним спрямуванням у реальності є переважно аналізом курсу англійської мови професійного спрямування.

З метою пошуку шляхів удосконалення іншомовної професійної підготовки окресленої групи здобувачів освіти необхідно було зіставити два масиви отриманих даних, а саме оцінки викладачів і самооцінки здобувачів освіти щодо курсу «Іноземна мова за професійним спрямуванням» для виявлення точок збігу, розбіжностей між позиціями сторін та системних тенденцій і проблемних аспектів, які можуть впливати на якість викладання та засвоєння навчального матеріалу. У Таблиці 1 надано зведену інформацію щодо аналізу ключових показників за результатами анкетування двох цільових груп за кількома основними блоками.

Аналіз результатів отриманого дослідження і зіставлення відповідей викладачів та здобувачів освіти показав, що здобувачі освіти загалом позитивно ставляться до курсу іноземної мови за професійним спрямуванням, на що вказує 82,1% позитивних відповідей, викладачі також визнають курс стратегічно важливим, проте зосереджують увагу не на факті його існування, а на якості викладання. Обидві групи сходяться в одному, що освітній процес необхідно спрямовувати на реальні професійні ситуації, живу комунікацію та фахову лексику.

Найвиразніший системний розрив пов'язаний з оцінкою вихідного рівня мовної підготовки здобувачів. Більшість здобувачів (58,6%) вважають шкільну базу достатньою, ще 28,3% – частково достатньою. Натомість викладачі майже одноставно фіксують суттєві прогалини у знаннях з граматики (86,9%), лексики (77,4%), у сприйнятті автентичного мовлення на слух (75,5%) та в ситуативній комунікації (70,7%).

Таблиця 1

Порівняльний аналіз результатів анкетування викладачів і здобувачів освіти за кількома блоками

Показник	Викладачі (588 осіб)	Здобувачі (12 670 осіб)
БЛОК 1. Рівень іншомовної підготовки здобувачів освіти		
Рівень володіння іноземною мовою	За оцінкою викладачів, більшість здобувачів освіти мають рівень A1–A2	32,8% здобувачів оцінюють свій рівень володіння іноземною мовою як A1, тоді як 33,1% вважають, що мають A2
Очікуваний рівень володіння іноземною мовою по завершенню курсу іноземна мова за професійним спрямуванням	66,3% викладачів орієнтуються на те, що здобувачі матимуть рівень B1–B2, 52,7% – B2	Не опитувались про очікуваний рівень
Задоволеність базовою шкільною підготовкою	Викладачі оцінюють як недостатню, вказують на низький рівень знань з граматики, лексики та аудіювання	28,3% здобувачів частково задоволені базовою шкільною підготовкою, у той час як 58,6% – цілком задоволені
БЛОК 2. Ресурсне забезпечення		
Задоволеність навчальними ресурсами	41,2% задоволені	75,3% задоволені
Брак сучасних навчальних матеріалів	65,6% відчувають дефіцит	44,4% відчувають дефіцит
Брак технічного забезпечення	50,2% відчувають дефіцит	38,3% відчувають дефіцит
Брак програмного забезпечення	42,9% відчувають дефіцит	27,6% відчувають дефіцит
БЛОК 3. Використання цифрових технологій та ШІ		
Онлайн-платформи (Moodle, Google Classroom)	91,0% використовують	72,4% зазначають, що застосовують на заняттях
Мультимедійні матеріали	92,2% використовують	54,8% зазначають, що застосовують на заняттях
ШІ-інструменти (загальне використання)	56,8% викладачів використовують	48,2% кажуть, що ШІ не використовується на заняттях
Найбільш популярний ШІ-інструмент	59,0% викладачів застосовують Gemini	28,4% студентів також відзначають Gemini як найбільш популярний ШІ інструмент на заняттях
Мобільні застосунки	36,7% використовують	24,9% можуть використовувати на заняттях
БЛОК 4. Мотивація		
Зацікавленість / мотивація здобувачів освіти	На відсутність мотивації до вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням вказують 56,8% викладачів	66,1% зацікавлені; 28,3% – частково; 5,6% – ні
Потрібність курсу іноземна мова за професійним спрямуванням	викладачів відмічають 82% студентів залученими до вивчення дисципліни	82,1% вважають курс потрібним; 66,1% виявляють зацікавленість у вивченні мови
Головні бар'єри здобувачів освіти до вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням	Відсутність мотивації (56,8%), брак підручників (55,4%), брак часу (54,8%)	Брак часу (39%), пам'ять/граматика (36,1%), страх говоріння (27,6%)

Джерело: узагальнено авторами на основі проведеного дослідження (Аналітичні матеріали про результати анкетування, 2026).

Організація курсу також є нерівномірною, найпоширеніші формати – одне заняття на тиждень тривалістю дві години (28,3%) або одна година (25,8%), а також два заняття на тиждень по одній годині (21,6%). Викладачі наголошують на потребі збільшити кількість годин, переглянути баланс аудиторної та самостійної роботи і виступають проти зведення курсу до 1–2 кредитів ЄКТС.

Відповіді на питання, що стосуються ресурсного забезпечення, демонструють, що здобувачі оцінюють наявні ресурси помірно позитивно. Відповіді викладачів розкривають глибшу проблему, формальна наявність ресурсів не означає їх якості. Підручники є у 88,9% педагогів, мультимедійні засоби у 72,3%, проте труднощі з їх використанням відзначили відповідно 53,1% і 47,4%. Найгострішою названо нестачу сучасних навчальних матеріалів (65,6%) і дефіцит технічного забезпечення (50,2%). Це спонукає викладачів розробляти і впроваджувати авторські навчально-методичні посібники, робочі зошити та інші навчальні матеріали, таких майже 50%.

Водночас спостерігається тенденція до більшого застосування цифрових інструментів, мультимедіа застосовують 92,2% викладачів, серед яких онлайн-платформи – 91,0%, інструменти ШІ – 56,8%. Разом з тим, 48,2% здобувачів фіксують повну відсутність ШІ на заняттях, що може свідчити про те, що педагоги використовують ШІ для підготовки матеріалів, не виносячи його в аудиторний процес.

Про те, що курс іноземної мови за професійним спрямуванням слабо вбудований у фахові дисципліни, а зовнішнє професійне середовище поки не стало реальним чинником впливу на навчання, демонструють відповіді на питання, що стосуються співпраці зі стейкхолдерами. Хоча понад 80% підтримують певні контакти зі стейкхолдерами, лише 43,7% отримують від них конкретні пропозиції щодо змісту курсу.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Отже, проведене дослідження дало змогу комплексно оцінити стан викладання та вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням у закладах фахової передвищої та професійної освіти та виявити як спільні позиції, так і розбіжності в поглядах викладачів і здобувачів освіти. Встановлено, що обидві групи респондентів визнають важливість курсу для майбутньої професійної діяльності та наголошують на необхідності його практичної спрямованості, орієнтації на професійну комунікацію, фахову лексику та реальні виробничі ситуації.

Разом із тим результати дослідження засвідчили наявність низки системних проблем. Найсуттєвішою з них є невідповідність між самооцінкою здобувачів щодо рівня володіння іноземною мовою та оцінкою викладачів, які констатують значні прогалини в мовній підготовці вступників. Виявлено потребу в оновленні навчально-методичного забезпечення, удосконаленні матеріально-технічної бази та більш ефективному використанні цифрових технологій і засобів штучного інтелекту в освітньому процесі.

Попри поступове впровадження сучасних цифрових інструментів, їх потенціал використовується не повною мірою, також недостатньо реалізується міждисциплінарна інтеграція курсу іноземної мови за професійним спрямуванням із фаховими дисциплінами, а співпраця зі стейкхолдерами переважно має консультативний характер і поки що не забезпечує системного впливу на зміст навчання.

Визначено, що кількості навчальних годин, відведених на курс іноземної мови за професійним спрямуванням, недостатньо для досягнення очікуваних результатів навчання.

Отже, **перспективи подальших досліджень** вбачаються в розробленні та апробації моделей інтеграції іноземної мови за професійним спрямуванням із фаховими дисциплінами, вивченні ефективності використання технологій штучного інтелекту у формуванні професійно орієнтованої іншомовної компетентності, а також у розробленні сучасного навчально-методичного забезпечення, адаптованого до потреб різних галузей професійної підготовки здобувачів закладів фахової передвищої та професійної освіти. Актуальним

залишається дослідження механізмів залучення роботодавців та інших стейкхолдерів до проектування змісту курсу й оцінювання результатів навчання, що сприятиме підвищенню якості іншомовної підготовки майбутніх фахівців.

Список використаної літератури

1. Аналітичні матеріали про результати анкетування, проведеного у рамках першого етапу пілотного проекту щодо вивчення курсу іноземної мови за професійним спрямуванням здобувачами фахової передвищої освіти у закладах фахової передвищої, професійної (професійно-технічної) освіти. *Науково-методичний центр ВФПО*. 2026. URL: https://nmc-vfpo.gov.ua/wp-content/uploads/2026/05/zvit_inozemna_mova_fpo-ppto_sqe-2026.pdf (дата звернення 10.05.2026).
2. Герасимчук Г. А., Ковальчук О. М., Мельничук О. В. Особливості викладання іноземної мови професійного спрямування для студентів немовних спеціальностей ЗВО. *Академічні студії. Серія «Педагогіка»*. 2024. № 2. С. 12–18. DOI: <https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2024.2.2>
3. Дубова Г. Психолого-педагогічні умови розвитку англomовної комунікативної компетентності студентів закладів вищої освіти. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика випуск*. 2026. № 1 (86). С. 99–112. DOI: <https://doi.org/10.28925/2412-0774.2026.1.8>
4. Закон України «Про застосування англійської мови в Україні». 2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3760-20#Text> (дата звернення 01.05.2026).
5. Корольчук Л. Особливості викладання іноземної мови за професійним спрямуванням для студентів спеціальності «міжнародні економічні відносини». *Інформаційні технології та інноваційні методики навчання в закладах вищої освіти*. 2025. № 75. С. 69–80. DOI: <https://doi.org/10.31652/2412-1142-2025-75-69-79>
6. Куліш І. М., Королюк Г. О. До проблеми вивчення іноземної мови професійного спрямування як важливої складової професійної підготовки фахівця. *Вісник Черкаського університету. Серія «Педагогічні науки»*. 2019. Вип. 1. С. 55–61. DOI: <https://doi.org/10.31651/2524-2660-2019-1-55-61>
7. Лінгвістичні та методологічні аспекти викладання іноземних мов професійного спрямування: *Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції 28–29 березня 2024 р.* / За заг. ред. О. М. Акмалдінової. Київ: НАУ, 2024. 97 с. URL: https://www.researchgate.net/publication/403703852_Lingvisticni_ta_metodologicni_aspekti_vikladanna_in_ozemnih_mov_profesijnogo_spramuvanna (дата звернення 05.05.2026).
8. Методичні рекомендації щодо забезпечення якісного вивчення, викладання та використання англійської мови у закладах вищої освіти України. Наказ Міністерства освіти і науки України 25 липня 2023 року № 898. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0898729-23#Text> (дата звернення 02.05.2026).
9. Пілотний проект з вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням здобувачами фахової передвищої освіти в закладах фахової передвищої та професійної (професійно-технічної) освіти. *Науково-методичний центр ВФПО*. 2026. URL: <https://nmc-vfpo.gov.ua/pilotnyj-proyekt-shhodo-vyvchennya-kursu-inozemnoyi-movy-za-profesijnym-spryamuvannjam-zdobuvachamy-fahovoyi-peredvyshhoyi-osvity-u-zakladah-fahovoyi-peredvyshhoyi-profesijnoyi-profesijno-tehnicnoy/> (дата звернення 01.05.2026).
10. Результати першого етапу Пілотного проекту щодо вивчення курсу іноземної мови за професійним спрямуванням. *Державна служба якості освіти України*. 2026. URL: <https://sqe.gov.ua/rezultaty-monitoryngu-vyvchennya-inozemnyh-mov-u-zakladah-fahovoyi-peredvyshhoyi-ta-profesijnoyi-osvity/> (дата звернення 10.05.2026).
11. Стратегічний план діяльності Міністерства освіти і науки України до 2027 року. 2024. URL: <https://mon.gov.ua/strategichniy-plan-diyalnosti-mon-do-2027-roku> (дата звернення 03.05.2026).
12. Al-khresheh M. H., AL-Qadri A. H., Alanazi S. M., Abdelwahab D. Motivational Factors Influencing English Language Learning Among Saudi EFL Students: A Structural Equation Model of Internal Relationships. *Journal of Psycholinguistic Research*. 2026. № 55. Art. 66. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10936-026-10236-x>
13. Ameri M. The Use of Mobile Apps in Learning English Language. *Budapest International Research and Critics in Linguistics and Education (BirLE) Journal*. August 2020. № 3 (3). P. 1363–1370. DOI: <https://doi.org/10.33258/birle.v3i3.1186>

14. Durdas A., Furmanchuk N., Bondar A., Samar O. Overcoming speech barriers at university foreign language classes. *Continuing Professional Education: Theory and Practice*. 2024. № 4 (81). P. 55–61. DOI: <https://doi.org/10.28925/2412-0774.2024.4.4>
15. Fernández S., Rodriguez J., Rodriguez I. The Effectiveness of English Language Learning Apps for Bilingual Speakers. *Research Studies in English Language Teaching and Learning*. 2023. № 1 (1). P. 25–32. DOI: <https://doi.org/10.62583/rseltl.v1i1.3>
16. Lafraya S. Intercultural Learning in Non-Formal Education: Theoretical Frameworks and Starting Points. Strasbourg: Council of Europe. 2011. 53 p. URL: https://www.youthpolicy.org/uploads/documents/2011_Intercultural_Learning_Non-Formal_Education_Frameworks_Eng1.pdf (дата звернення 04.05.2026).
17. Qushoy M., Hartono R., Fitriati S. W., Rukmini D. How can neuro-linguistic programming influence English language teaching? A systematic literature review. *The Proceedings of English Language Teaching, Literature, and Translation (ELTLT)*. 2025. № 14. P. 339–353. URL: <https://proceeding.unnes.ac.id/eltl/article/view/4707> (дата звернення 05.05.2026).
18. Shabani K., Khatib M., Ebadi S. Vygotsky's Zone of Proximal Development: Instructional Implications and Teachers' Professional Development. *English Language Teaching*. 2010. № 3 (4). P. 237–248. DOI: <https://doi.org/10.5539/elt.v3n4p237>
19. Solhi M., Elahi Shirvan M., Taherian T. A dynamic bidirectional system of perceived teacher boredom, language learners' boredom, and L2 writing motivation: a feedback loop system. *Asian-Pacific Journal of Second and Foreign Language Education*. 2026. № 11. Art. 14. DOI: <https://doi.org/10.1186/s40862-026-00388-7>
20. Vysotska O., Gryshchenko O., Tsapro G. Motivation: does it make language learning more effective? *Continuing Professional Education: Theory and Practice*. 2025. № 1 (82). P. 46–58. DOI: <https://doi.org/10.28925/1609-8595.2025.1.4>
21. Wang Y. The Relationship Between Teachers' Character Strengths and Students' Motivation and Well-Being in AI-Supported Classrooms. *European Journal of Education*. 2026. № 61 (2). e70611. DOI: <https://doi.org/10.1111/ejed.70611>
22. Zhang Xi, Wang J. Teacher enthusiasm and EFL students' psychological well-being: the role of basic psychological needs and self-determined motivation. *System*. 2026. № 139. Art. 104006. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.system.2026.104006>

References

- Scientific and Methodological Center for Higher and Professional Education (2026). *Analitichni materiali pro rezultati anketuvannya provedenogo u ramach pershogo etapu pilotnogo projektu shodo vivchennya kursu inozemnoyi movi za profesijnim spryamuvannjam zdobuvachami fahovoyi peredvishoyi osviti u zakladah fahovoyi peredvishoyi, profesijnoyi (profesijno-tehnicnoyi) osviti [Analytical materials on the results of a survey conducted as part of the first stage of a pilot project on studying a foreign language course with a professional focus by applicants for professional pre-higher education in institutions of professional pre-higher, professional (vocational and technical) education]*. https://nmc-vfpo.gov.ua/wp-content/uploads/2026/05/zvit_inozemna_mova_fpo-ppto_sqe-2026.pdf
- Herasymchuk, H. A., Kovalchuk, O. M., Melnychuk, O. V. (2024). Osoblyvosti vykladannia inozemnoi movy profesiinoho spriamuvannia dlia studentiv nemovnykh spetsialnostei ZVO [Peculiarities of Teaching Students of Non-Linguistic Majors a Foreign Language for Professional Purposes Course]. *Academic Studies. Series "Pedagogy"*, 2, 12–18. <https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2024.2.2>
- Dubova, H. (2026). Psykholoho-pedahohichni umovy rozvytku anhlomovnoi komunikatyvnoi kompetentnosti studentiv zakladiv vyshchoi osviti [Psychological and pedagogical conditions for the development of english communicative competence of students of higher education institutions]. *Continuing Professional Education: Theory and Practice*, 1 (86), 99–112. <https://doi.org/10.28925/2412-0774.2026.1.8>
- Zakon Ukrainy "Pro zastosuvannia anhliiskoi movy v Ukraini" [Law of Ukraine "On the Use of the English Language in Ukraine"] (2024). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3760-20#Text>
- Korolchuk, L. (2025). Osoblyvosti vykladannia inozemnoi movy za profesiinym spriamuvannjam dlia studentiv spetsialnosti "mizhnarodni ekonomichni vidnosyny" [Study of the Peculiarities of Teaching a Foreign Language for Professional Purposes for Students Majoring in "International

- Economic Relations”]. *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training Methodology Theory Experience Problems*, 75, 69–80. <https://doi.org/10.31652/2412-1142-2025-75-69-79>
- Kulish, I. M., Koroliuk, H. O. (2019). Do problemy vyvchennia inozemnoi movy profesiinoho spriamuvannia yak vazhlyvoi skladovoi profesiinai pidhotovky fakhivtsia [To the problem of learning a foreign language for specific purposes as an important component of professional training]. *Bulletin of the Cherkasy Bohdan Khmelnytsky National University. Series “Pedagogical_Sciences”*, 1, 55–61. <https://doi.org/10.31651/2524-2660-2019-1-55-61>
- Linhvistychni ta metodolohichni aspekty vykladannia inozemnykh mov profesiinoho spriamuvannia: Materialy V Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii 28–29 bereznia 2024 r. [Linguistic and Methodological Aspects of Teaching Foreign Languages for Professional Purposes: Proceedings of the 5th International Scientific and Practical Conference, March 28–29, 2024 / Edited by O. M. Akmalidina]* (2024). National Aviation University. https://www.researchgate.net/publication/403703852_Lingvisticni_ta_metodologicni_aspekti_vikladanna_inozemnih_mov_profesijnogo_spramuvanna
- Metodychni rekomendatsii shchodo zabezpechennia yakisnoho vyvchennia, vykladannia ta vykorystannia anhliiskoi movy u zakladakh vyshchoi osvity Ukrainy. Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy 25 lypnia 2023 roku № 898 [Methodological Recommendations for Ensuring the Quality Learning, Teaching, and Use of the English Language in Higher Education Institutions of Ukraine. Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine, 898, July 25, 2023].* <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0898729-23#Text>
- Scientific and Methodological Center for Higher and Professional Education (2026). *Pilotnyi proiekt z vyvchennia inozemnoi movy za profesiinym spriamuvanniam zdobuvachamy fakhovoi peredvyshchoi osvity v zakladakh fakhovoi peredvyshchoi ta profesiinai (profesiino-tehnicnoi) osvity [Pilot Project on Teaching Foreign Languages for Professional Purposes to Students of Professional Pre-Higher Education in Institutions of Professional Pre-Higher and Vocational (Vocational-Technical) Education].* <https://nmc-vfpo.gov.ua/pilotnyi-projekt-shhodo-vyvchennya-kursu-inozemnoyi-movy-za-profesijnym-spramuvannyam-zdobuvachamy-fahovoyi-peredvyshhoyi-osvity-u-zakladakh-fahovoyi-peredvyshhoyi-profesijnoyi-profesijno-tehnicnoyi/>
- State Service for Education Quality of Ukraine (2026). *Rezultaty pershoho etapu Pilotnoho proiektu shchodo vyvchennia kursu inozemnoi movy za profesiinym spriamuvanniam [Results of the First Stage of the Pilot Project on Teaching the Course “Foreign Language for Professional Purposes”].* <https://sqe.gov.ua/rezultaty-monitoringu-vyvchennya-inozemnykh-mov-u-zakladakh-fahovoyi-peredvyshhoyi-ta-profesijnoyi-osvity/>
- Strategichniy plan diialnosti Ministerstva osvity i nauky Ukrainy do 2027 roku [Strategic Plan for the Activities of the Ministry of Education and Science of Ukraine until 2027] (2024). <https://mon.gov.ua/strategichniy-plan-diyalnosti-mon-do-2027-roku>
- Al-khresheh, M. H., AL-Qadri, A. H., Alanazi, S. M., Abdelwahab D. (2026). Motivational Factors Influencing English Language Learning Among Saudi EFL Students: A Structural Equation Model of Internal Relationships. *Journal of Psycholinguistic Research*, 55, 66. <https://doi.org/10.1007/s10936-026-10236-x>
- Ameri, M. (2020). The Use of Mobile Apps in Learning English Language. *Budapest International Research and Critics in Linguistics and Education (BirLE) Journal*, 3 (3), 1363–1370. <https://doi.org/10.33258/birle.v3i3.1186>
- Durdas, A., Furmanchuk, N., Bondar, A., & Samar, O. (2024). Overcoming speech barriers at university foreign language classes. *Continuing Professional Education: Theory and Practice*, 4 (81), 55–61. <https://doi.org/10.28925/2412-0774.2024.4.4>
- Fernández, S., Rodríguez, J. & Rodríguez, I. (2023). The Effectiveness of English Language Learning Apps for Bilingual Speakers. *Research Studies in English Language Teaching and Learning*, 1 (1), 25–32. <https://doi.org/10.62583/rseltl.v1i1.3>
- Lafraya, S. (2011). *Intercultural Learning in Non-Formal Education: Theoretical Frameworks and Starting Points.* Council of Europe. https://www.youthpolicy.org/uploads/documents/2011_Intercultural_Learning_Non-Formal_Education_Frameworks_Eng1.pdf
- Qushoy, M., Hartono, R., Fitriati, S. W., & Rukmini, D. (2025). How can Neuro-Linguistic Programming Influence English Language Teaching? A Systematic Literature Review. *The Proceedings of English*

- Language Teaching, Literature, and Translation (ELTLT)*, 14, 339–353.
<https://proceeding.unnes.ac.id/eltlt/article/view/4707>
- Shabani, K., Khatib, M., & Ebadi, S. (2010). Vygotsky's Zone of Proximal Development: Instructional Implications and Teachers' Professional Development. *English Language Teaching*, 3, 237–248.
<https://doi.org/10.5539/elt.v3n4p237>
- Solhi, M., Elahi Shirvan, M., Taherian, T. (2026). A dynamic bidirectional system of perceived teacher boredom, language learners' boredom, and L2 writing motivation: a feedback loop system. *Asian-Pacific Journal of Second and Foreign Language Education*, 11, 14. <https://doi.org/10.1186/s40862-026-00388-7>
- Vysotska, O., Gryshchenko, O., Tsapro, G. (2025). Motivation: does it make language learning more effective? *Continuing Professional Education: Theory and Practice*, 1 (82), 46–58.
<https://doi.org/10.28925/1609-8595.2025.1.4>
- Wang, Y. (2026). The Relationship between Teachers' Character Strengths and Students' Motivation and Well-Being in AI-Supported Classrooms. *European Journal of Education*, 61 (2), 70611.
<https://doi.org/10.1111/ejed.70611>
- Zhang, Xi, Wang, J. (2026). Teacher enthusiasm and EFL students' psychological well-being: the role of basic psychological needs and self-determined motivation. *System*, 139, 104006.
<https://doi.org/10.1016/j.system.2026.104006>

Стаття надійшла до редакції 11.05.2026

Прийнято до друку 18.06.2026

Опубліковано 24.06.2026

RESEARCH ON THE CHALLENGES OF TEACHING FOREIGN LANGUAGES FOR PROFESSIONAL PURPOSES IN PROFESSIONAL PRE-HIGHER AND VOCATIONAL EDUCATION INSTITUTIONS

Natalia Divinska

<https://orcid.org/0000-0002-6165-0133>

PhD in Education, Senior Researcher,

Methodologist of the “Specialist of the Highest Category” qualification level, Department of Educational Innovations,

State Institution “Scientific and Methodological Center

for Higher and Professional Education”,

11 Smilianska Str., 03151 Kyiv, Ukraine

griffnata@ukr.net

Taras Kovalenko

<https://orcid.org/0009-0008-8744-8567>

Foreign Language Teacher,

Separate Structural Subdivision “Nemishaievo Professional College

of National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine”,

4 Tekhnikumivska Str., 07854, Nemishaievo, Ukraine

ktvbrand@gmail.com

The article investigates the current state and key challenges of teaching foreign languages for professional purposes in professional pre-higher and vocational education institutions of Ukraine in the context of educational system modernization and increasing requirements for foreign-language professional training of future specialists. The regulatory and legal framework of foreign language education as well as contemporary scientific approaches to the development of professionally oriented foreign language communicative competence are analyzed. The article presents the results of the first stage of the Pilot Project on studying foreign languages for professional purposes by students of professional pre-higher education in professional pre-higher and vocational (vocational-technical) education institutions, implemented by the State Service for Education Quality of Ukraine in cooperation with the State

Institution «Scientific and Methodological Center for Higher and Professional Education». The study proves the existence of discrepancies between teachers' assessments and students' self-assessments regarding the level of their foreign language proficiency. It also identifies a number of systemic problems related to educational resource provision, the use of digital technologies and artificial intelligence tools, the organization of the educational process, and the integration of foreign language courses for professional purposes with specialized disciplines. The main trends in the development of foreign language training for students of professional pre-higher and vocational education are identified, including the growing role of digital tools, the need to update educational and methodological support, strengthen the practice-oriented nature of learning, and expand cooperation with stakeholders. The prospects for further research are outlined, including the development and testing of models for integrating foreign languages for professional purposes with specialized disciplines, studying the effectiveness of artificial intelligence technologies in the formation of professionally oriented foreign language competence, and developing modern educational and methodological resources adapted to the needs of various fields of professional training in professional pre-higher and vocational education institutions.

Keywords: *artificial intelligence, digital technologies, foreign language competence, foreign language for professional purposes, professional pre-higher education, professional training, quality of education, stakeholders, vocational (vocational-technical) education.*